

Слюсар Вадим

доктор філософських наук, доцент
Державний університет «Житомирська політехніка»
<https://orcid.org/0000-0002-5593-0622>

Куташев Ігор

доктор політичних наук, доцент
Міжрегіональна Академія Управління персоналом (м. Київ)
<https://orcid.org/0000-0001-9554-4681>

Слюсар Микола

асистент кафедри міжнародних відносин та політичного менеджменту
Державний університет «Житомирська політехніка»
<https://orcid.org/0000-0002-1480-1111>

Волкова Катерина

аспірант кафедри міжнародних відносин та політичного менеджменту
Державний університет «Житомирська політехніка»
<https://orcid.org/0009-0004-8581-9804>

**Потенціал медіації в іредентичних конфліктах в арабському світі
(на прикладі війни у Західній Сахарі)**

Анотація. У статті досліджується потенціал медіації у вирішенні іредентичних конфліктів на прикладі війни у Західній Сахарі, аналізуються ключові аспекти конфлікту, зокрема роль міжнародних організацій, таких як ООН та Організація африканської єдності, у переговорах між сторонами. Розкрито особливості медіації в умовах постколоніальних територіальних претензій Марокко на Західну Сахару та участь інших держав, таких як Іспанія, Франція, Алжир і США, в регіоні. Зазначено про труднощі, що виникають у процесі медіації через різні підходи сторін до вирішення конфлікту. Аналізується роль історичної пам'яті та етнічної ідентичності у формуванні іредентичних претензій Марокко, а також фактор релігійних та культурних відмінностей, що ускладнюють переговори. Досліджено взаємозв'язок між внутрішньодержавними інтересами та геополітичними впливами на переговорний процес. Висвітлено проблеми правового статусу Західної Сахари у міжнародному праві, що ускладнює досягнення компромісу між сторонами. Також розкрито роль референдумів як інструменту вирішення конфлікту та їхні обмеження у цьому конкретному випадку. У статті робиться висновок про необхідність залучення нейтральних держав як посередників та важливості дотримання принципу добровільності у переговорах.

Ключові слова: медіація; арабський світ; іредентизм; конфлікт; історична пам'ять; переговори; міжнародне право; право на самовизначення.

Актуальність теми. Криза ефективності діяльності міжнародних організацій, які ставлять за мету підтримку миру та стабільності у світі, яка особливо спостерігається після руйнування біполярного світу, актуалізує, з одного боку, інституційну реформу організації глобальної безпеки, а з іншого – пошук більш ефективних та адекватних інструментів запобігання ескалації конфліктів та подолання їх наслідків. У центрі уваги науковців постає питання вивчення можливостей застосування методу медіації, ключове значення якого – запобігання насильству та сприяння мирним рішенням під час вирішення конфліктів. Це засвідчує пошук акторами моделей переговорних процесів, які б у першу чергу дозволили уникнути втрати життів та послабити страждання цивільного населення у воєнних конфліктах. А також участь у переговорних процесах сторін, які конфліктують, засвідчує готовність до його завершення. Але доволі часто, і приклад російської федерації це засвідчує, запит на переговори може виходити від агресора з метою формалізувати капітуляцію жертви агресії з проголошенням симулятивного консенсусу. Неефективність результатів переговорних процесів визначається й низкою факторів, які вказують на детермінованість конфлікту ідеологічними джерелами. Радикально різні світоглядні та ціннісні установки, які визначають характер політичних процесів у конкретній державі, є основою для

протиборства антагоністичних сил, примирення яких вкрай ускладнене. У контексті цього варто виокремити іредентичні конфлікти, в результаті яких здійснюється державна територіальна експансія на основі спільної етнічної приналежності. Незважаючи на наявність систем протидії іредентичним рухам у політичних системах, що суттєво дозволяє запобігати переходу до агресивної фази конфлікту, з часів завершення Холодної війни з утвердженням постбіполярної системи міжнародних відносин спостерігається тенденція збільшення воєн на основі іредентизму за відсутності адекватних консолідованих рішень як глобальних гравців, так і міжнародної системи загалом, які б їм могли запобігти. Досвід війни у Західній Сахарі у контексті практик медіації наразі системно не вивчався.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Проблема медіації переважно розглядається в предметному полі юридичних наук, але дедалі частіше розкриваються різні аспекти застосування цього інструменту розв'язання конфліктів у різних соціогуманітарних сферах, а також міжнародних відносинах. Щодо останнього варто виокремити праці І. Богінської, яка дає оцінки щодо можливостей використання потенціалу медіації на основі концепції «сірої зони» [10], у т. ч. на прикладі російсько-української війни, а також у контекстах політики миротворчості як виклику сучасній системі безпеки. Вітчизняними науковцями В. Слюсарем, О. Мосієнком, М. Слюсарем проаналізовано історичну пам'ять у контексті іредентичних конфліктів з акцентом на її ролі як соціального феномену та особливостях формування історичної політики як чинника на переговорних процесах при застосуванні методу медіації [15]. Казахська дослідниця М. Жомарткизи здійснила ґрунтовний аналіз різних аспектів посередництва в міжнародних конфліктах (роль посередників, методи і стратегії) на основі прикладів успішних і невдалих спроб в історії міжнародних відносин. Науковиця визначила нейтралітет, довіру та дипломатичні навички для ефективної медіації як базові умови ефективності застосування цього методу [9]. Доктор політичних наук Н. Горло у низці публікацій та дисертаційному дослідженні розкрила сутність та структуру іредентизму, стратегії його учасників на внутрішньополітичному та міжнароднополітичному рівнях [11].

Мета статті – розкрити роль переговорників у війні в Західній Сахарі та з'ясувати сильні та слабкі сторони медіації у розв'язанні іредентичних конфліктів.

Викладення основного матеріалу дослідження. Іредентичний конфлікт класифікується як тип міжетнічного конфлікту. У предметному полі теорії міжнародних відносин він досліджується передусім як фактор дестабілізації, ризик національної безпеки конкретної держави та зміни балансу сил. Іредентичний конфлікт виокремлюється як тип міжетнічного на основі такої умови (або ситуації) перебігу конфліктів, як конфлікт, який відбувається між однією суверенною державою і щонайменше однією етнічною спільнотою, і визначається як такий, що пов'язаний з перехідним характером системних відносин, тобто виходом конфлікту за межі державних кордонів. За цими ознаками вітчизняний політолог Ю. Мацієвський виокремлює два підтипи: інтернаціональний та іредентичний. Щодо другого, то він характеризує як конфлікт, в якому сусідні держави задля захисту етнічних родичів або ж використовують їх як нагоду приєднати територію і населення сусідньої держави [13]. Автор у своїй праці не акцентував увагу на змісті й характеристиках цього конфлікту, лише наголосив на відмінності іредентизму (очевидно як політичного руху) від сепаратизму. Інший акцент у своїх працях робить Н. Горло, яка розглядає іредентизм як етнополітичний процес та політичну практику [11]. У контексті своїх досліджень політологиня вживає термін «іредентистський конфлікт», оскільки у науковому дискурсі немає розрізнення між ними, й обидва терміни позначають один тип конфліктів, які вважатимемо взаємозамінними. Значущою ж для нашого аналізу є актуалізація проблеми міждержавних іредентичних конфліктів, які є якісно відмінними, оскільки їх розв'язання потребує залучення регіональних та глобальних акторів. Унікальністю таких конфліктів є парадокс: сторони іредентичного конфлікту в процесі протистояння апелюють до одних і тих же регулятивних документів. За цих умов врегулювання міждержавних конфліктів неминує передбачає посилення ролі арбітражу; цю функцію має передусім виконувати Міжнародний Суд ООН [11, с. 314]. Але можливості втручання арбітра, переговорника, медіатора залежать від факторів зовнішнього характеру, тобто від наявності як ресурсів для впливу в основних міжнародних акторів, так і в їх ситуативних інтересах.

Специфічною рисою застосування до процесу врегулювання іредентичного конфлікту методу медіації є залучення третіх нейтральних сторін у переговорний процес. За визначенням словника «Britannica», медіація в міжнародних відносинах тлумачиться як практика, за якої під час конфлікту використовуються послуги третьої сторони для зменшення розбіжностей або пошуку рішення за умови, що медіатор зазвичай бере на себе більше, ніж за інших методів, ініціативи, пропонуючи конкретні умови врегулювання [9]. Тобто медіатор діє як нейтральний фасилітатор (звісно, допускається висловлення експертної думки чи проголошення певної інформації), чиє основне призначення дотримання умов для діалогу сторін-суперників та сприяння їх взаєморозумінню. А сам процес медіації передбачає досягнення угоди, яка прийнятна для обох сторін конфлікту. Аналізуючи можливості застосування медіації в міжнародних відносинах М. Жомарткизи виокремлює такі базові принципи її реалізації: нейтральність і неупередженість (це виражається у забезпеченні довіри та поваги всіх сторін);

добровільність (сторони повинні мати право припинити процес медіації в будь-який час); конфіденційність (у т. ч. захист інформації, якою обмінюються сторони; гнучкість (відповідати унікальним потребам та інтересам сторін конфлікту); чесність і справедливість (обидві сторони мають рівні можливості виражати свої інтереси та переконатися, що рішення, прийняте в результаті медіації, буде задовільним для них); повага до культурних і релігійних відмінностей [9, с. 171]. Ускладненням для медіації під час іредентичних конфліктів є загострене сприйняття культурних, а інколи й релігійних, відмінностей, яка реалізується через апеляцію до історичної пам'яті. Остання враховується у просторі діяхронічної комунікації суспільства як темпорально віддалений інтергенераційний зв'язок та синхронної комунікації як відносини на горизонтальному рівні, що ґрунтуються на стратегії спільності проєкції майбутнього.

У попередніх дослідженнях ми аналізували особливості медіації за таких умов, зазначаючи, що основним завданням медіатора постає раціоналізація історичної пам'яті кожною зі сторін, які конфліктують. А це своєю чергою передбачає визначення «договірної зони» (з'ясування, чи опоненти досягли кінцевої межі, чи просто блефують, щоб її уникнути; надання сторонам вказівки щодо монокультурних стандартів і норм, які кожна зі сторін суб'єктивно вважає можливим для застосування у переговорах), а зрештою застосування інструментів діалогу через визнання культурного розмаїття один одного та зменшення принципу етноцентризму в спілкуванні під час переговорів (це виражається у визнанні кожною стороною рівноправним суб'єктом, відмові від можливості маніпулювання історичними фактами (зокрема вигаданими) як аргументами) [15, с. 62]. Іредентичні рухи апелюють до патріотичного запалу, який виникає і розкривається в боротьбі за незалежність, оживляючи спогади про боротьбу та виправдовуючи жертви, яких вимагає ця боротьба. Погоджуємося з Н. Горло, яка зазначає у контексті опису інструменталістського підходу до міжетнічних конфліктів, що з цих позицій етнічність не є причиною конфліктів, вона радше є інструментом політики, який використовують для вирівнювання міжгрупових відмінностей і досягнення певних цілей [11, с. 210]. До вирішення іредентичних конфліктів як переговорника, а також і медіатора, долучаються уповноважені представники глобальних і регіональних міжнародних організацій. Таким медіатором часто є Організація Об'єднаних Націй, її вищі установи, передусім Рада Безпеки і Міжнародний Суд. Її участь регулюється відповідними нормативно-правовими документами, як-то: Статут ООН (1945 р.), Декларація про надання незалежності колоніальним країнам і народам (1960 р.), Заключний акт Наради з безпеки і співробітництва в Європі (Гельсінкський акт, 1975 р.) та інші.

Проблема історичної пам'яті населення Західної Сахари полягає, як і в багатьох країнах Африки, у подоланні постколоніального синдрому та утворення державності передусім за принципом метрополії, тобто акцент при державотворенні робиться на територіальному принципі – залежно від того, під чийм впливом вона перебувала. Проголошення незалежності Марокко активувало й іредентичні процеси з вимогою повернення історичних земель, які були втрачені під впливом колонізаторської політики Іспанського королівства, Французької республіки та Німецької імперії як підписантів Феського договору 1912 р. У основі марокканського іредентизму лежить концепція Великого Марокко, яка проголошує необхідність повернення суверенітету держави над низкою територій (у найамбітішій перспективі – над територією династії Альморавідів, яка правила в XI–XII століттях), що, зокрема, є територіального претензією до Алжиру, Мавританії та частково визнаної держави Сахарська Арабська Демократична Республіка. Якщо іредентичний конфлікт між Марокко та Алжиром, який виявився в агресивних формах – у Піщаній війні 1963 р. – і позначився активною роллю в геополітичних гравців, і переговорників, то в Мавританії марокканці поставлені перед доконаним фактом існування цієї держави. Як зазначає Д. Ешфорд, хоча певний період Мавританія залишалася французькою колонією, існував невеликий шанс, що Францію вдасться переконати визнати претензії Марокко; але коли Мавританія стала ісламською республікою в межах Французького співтовариства й існування Мавританії визнали багато африканських та азійських країн, претензії втратили свою актуальність [1, с. 642]. Водночас вагомим фактором іредентичних конфліктів у цьому регіоні залишається релігійний. Історично склалося, що протягом століть мусульмани в усьому регіоні визнавали авторитет духовних центрів Марокко, а багато релігійних духовних діячів вчених навчалися у Фесі. Також проголошується ідея спільної історичної долі, в якій є спільні тенденції етнонаціональних процесів – інтеграція в одне суспільство арабських та берберських племен на основі спільної релігії.

Якісно відмінними стали результати марокканської політики іредентизму у Іспанській Сахарі. Важливим фактором для її актуалізації стало прийняття Декларації про надання незалежності колоніальним країнам і народам [7]. Але процеси деколонізації тривали нерівномірно [3]. Організація об'єднаних націй по суті намагалася брати на себе роль посередника у випадку загострення конфліктів. Водночас постало питання щодо самовизначення народу сахраві, яке ініціював «Фронт Полісаріо», та підданства його шеріфської династії Марокко, на чому акцентували лідери партії Істікляль, які підкріплювали свою точку зору низкою документів, починаючи від тексту присяги королю вождів племен й закінчуючи податковими актами [14, с. 235]. При цьому у Консультативному висновку

Міжнародного суду щодо Західної Сахари проголошено наявність під час іспанської колонізації юридичних зв'язків вірності між султаном Марокко та деякими племенами, які проживали на території Західної Сахари, але при цьому вказує на відсутність територіального суверенітету між територією Західної Сахари та Королівством Марокко.

Переговорний процес щодо завершення воєнного конфлікту між проголошеною й частково визнаною державою Сахарська арабська демократична республіка тривав доволі довго через залученість у конфлікт таких держав, як Іспанія, Франція, Королівство Марокко, Ісламська Республіка Мавританія, «Фронт Полісаріо» як представник Сахарської арабської демократичної республіки, Алжирська народна демократична республіка. Саме активна участь останньої дозволяє з позиції Марокко оцінювати цей конфлікт як міжнародний іредентичний. Значущим чинником для тиску на інших учасників з боку іредентистської держави (у цій ситуації – Марокко) є встановлення взаємовідносин на культурному, політичному та економічному рівнях із групою-іредентою. За умов, що це не викликати занепокоєння з боку влади поліетнічної держави, у якій вона проживає, а основним вектором політики іредентистської держави є дотримання прав представників національних меншин, такі відносини сприяють попередженню й урегулюванню іредентистського конфлікту [11, с. 281]. Якщо ж проголошуються передусім територіальні претензії, то, навпаки, вони стають фактором дестабілізації, здатним спонукати іншу державу приймати радикальні міри захисту національних інтересів, або йти на поступки. Друге рішення має місце у контексті політики деколонізації, коли немає тривалого досвіду державотворення. Марокко використали такий зв'язок у контексті тиску на Іспанію, зокрема при організації «Зеленого маршу» в 1975 р., який, власне, мав суттєве значення у відмові останньої від претензій на колонію. Ігнорування резолюції 380 Ради безпеки ООН з вимогою відкликати марш свідчить про прагнення використати політичну нестабільність у метрополії для посилення антиколоніальних позицій у провінції.

Відсутність медіатора на переговорних процесах із залученістю усіх учасників іредентичного конфлікту не дозволила прийняти виважені рішення, які б сприяли зняттю напруги в регіоні. Так у резолюції Ліги арабських держав у жовтні 1974 р., засідання якої відбулося в Рабаті (Марокко), проголошено принцип «Марокко та Мавританія – це дві країни, яких стосується майбутнє Західної Сахари». Ця позиція, зазначає А. Поспелов, залишила поза увагою інтереси Алжирської народно-демократичної республіки та стимулювала владу держави підтримувати новий національно-визвольний рух Західної Сахари [14, с. 235]. Прийняття Декларації принципів щодо Західної Сахари як договору між Іспанією, Марокко та Мавританією від 14 листопада 1975 року по суті не враховувало інтереси «Фронту Полісаріо», який позиціонував себе як представник «народу Західної Сахари» (цей статус згодом було підтверджено Резолюцією 34/37 Генеральної Асамблеї ООН «Питання про Західну Сахару» від 21 листопада 1979 р.). Тривале збройне протистояння між «Фронтом Полісаріо» та Марокко й Мавританією (остання в результаті змушена була відмовитися від територіальних претензій) призвело до встановлення контролю Марокко над більшою частиною цієї території та пошуку різних платформ для переговорних процесів із залученням третіх сторін. У згаданій вище Резолюції 34/37 Генеральної Асамблеї ООН «Питання про Західну Сахару» базовими принципами були встановлені право народу Західної Сахари на самовизначення й незалежність, залученість до переговорних процесів «Фронту Полісаріо» та Марокко, орієнтацію на резолюції та рекомендації Організації Об'єднаних Націй та Організації Африканської Єдності [8]. У такий спосіб відбувається локалізація конфлікту й пропонуються механізми застосування посередника. Ключовим моментом є властивий для медіації застосування принципу добровільності, який актуалізувався за ситуації значної втрати ресурсів для боротьби однією зі сторін.

Труднощі у переговорах полягають у тому, що сторони конфлікту не є рівноправними щодо правового трактування свого статусу, адже САДР – частково визнана країна, що не є учасником Женевських або Гаазької конвенцій, на відміну від Марокко, яка їх підписала [2, с. 177]. Медіація ж за цих умов, ґрунтуючись на принципі взаємоповаги, дозволить встановити діалог. Такі дії були здійснені Організацією Об'єднаних Націй та Організацією Африканської Єдності, які з 1979 р. спільно зі сторонами конфлікту почали розробляти План врегулювання, який був прийнятий наприкінці серпня 1988 р., хоча воєнні дії тривали ще 3 роки. До того ж в межах діяльності Організації Африканської Єдності було сформовано Спеціальний комітет для вирішення спору щодо Західної Сахари, який складався з глав держав Судану, Нігерії, Гвінеї, Малі та Танзанії. Очевидно, що підбір медіаторів здійснювався на принципах нейтральності. Його основні рішення передбачали референдум для корінного населення Західної Сахари та запрошення миротворчих сил ООН для підтримки миру, але прикметно, що ця організація так і не змогла посадити сторони за стіл переговорів [6, с. 69]. Водночас прийняття до складу ОАЄ Сахарської арабської демократичної республіки не лише змінило статус конфлікту на міждержавний, а й дискредитувало роль самої організації як медіатора, оскільки САДР як повноправний член Організації Африканської Єдності, отримав право звернутися до організації з проханням колективних дій для припинення незаконної окупації Марокко та рішучого врегулювання конфлікту на свою користь [4, с. 33]. Цим самим змінюються інструменти переговорних процесів. Саме тому основну роль медіатора взяла на себе Організація Об'єднаних Націй.

Хоча компромісним рішенням стало проведення референдуму щодо визначення місцевим населенням статусу території, актуалізувалося питання критеріїв надання прав голосу: Марокко пропонувало, щоб право голосу мали сахарці, які живуть у Південному Марокко, переселившись із Західної Сахари після здобуття Марокко незалежності в 1954 р., а також тим, хто переселився з Марокко на цю територію після 1975 р.; а «Фронт Полісаріо» – мешканці, які ідентифіковані за останнім іспанським переписом населення регіону, проведеному в 1975 р. А от команда нових представників від ООН, очолювана Джеймсом Бейкером, змогла виконати базову умову медіації – підписання угоди в 1997 р. Утім, згодом Марокко відмовилося від цієї угоди, потім – сторони по черзі від запропонованих наступних двох Планів Бейкера. Питання, яке сутнісно розрізняє сторони – статус Західної Сахари, пропонуючи автономію Марокко, заперечує можливість визнання незалежності, що не може підтримуватися ООН через заперечення права на самовизначення. Подальші невдалі спроби узгодити списки тих, хто матиме право голосу на референдумі, виявили відсутність потенціалу до медіації. Це підтверджується закликом до сторін, що конфліктують, провести прямі переговори без попередніх умов. Постанова Марокко на порядок денний переговорів Плану автономії Західної Сахари дала новий поштовх для переговорних процесів.

Залишається актуальним питанням, окрім ООН, який актор може взяти на себе функції медіатора? Професор П. Кулаковський аналізує роль різних країн у розв'язанні конфлікту, оцінюючи їх переговорний потенціал. Такими країнами він визначає США, Францію та Іспанію, чия діяльність оцінюється як промарокканська, чії лідери робили неодноразово заяви, в яких підтримували позицію саме Марокко щодо надання статусу автономії цього регіону, вибудовуючи торговельно-економічні відносини з цією країною, у т. ч. це стосується ресурсів і товарів, які мають походження з території Західної Сахари, а адміністрація Д. Трампа взагалі визнала суверенітет Марокко над нею [12, с. 147]. Відповідно потенціал медіації мінімізується, участь третіх сторін передбачатиме послідовне відстоювання їх національних та геополітичних інтересів.

Висновки. Проблеми правового статусу Західної Сахари в міжнародному праві значно ускладнюють досягнення компромісу між конфліктуючими сторонами. Специфічною рисою застосування до процесу врегулювання ірредентичного конфлікту методу медіації є залучення третіх нейтральних сторін у переговорний процес. Базовими вимогами є нейтралітет, довіра та дипломатичні навички для ефективної медіації як базові умови ефективності застосування цього методу. Спроби застосування методу медіації через долучення нейтральних сторін у конфлікті в Західній Сахарі не мав успіху, але сприяв початку діалогу, у т. ч. щодо припинення вогню, хоча й не мав вирішального значення. Наразі невирішеним є питання, яка держава може взяти на себе функції медіатора у подальших перемовинах.

Список використаної літератури:

1. Ashford D.E. The Irredentist Appeal in Morocco and Mauritania / D. E. Ashford // Political Research Quarterly. – 1962. № 15 (4). – pp. 641–651. DOI: 10.1177/106591296201500405.
2. Bagatsky E. V. Conflict in the Western Sahara from the point of view of international humanitarian law / E. V. Bagatsky // Актуальні проблеми політики. – 2012. – Вип. 46. – С.174–178.
3. Drury M. Anticolonial irredentism: the Moroccan liberation army and decolonisation in the Sahara / M. Drury // The Journal of North African Studies. 2022. – № 29 (2). – pp. 228–254. DOI: 10.1080/13629387.2022.2056449.
4. Ibrahim A. A. The Western Sahara conflict: A study in third party mediation / A. A. Ibrahim // Cambridge Review of International Affairs. – 1988. – № 2:1. – pp. 27–34.
5. Mediation (international relations) [Electronic resource]. – Access mode: <https://www.britannica.com/topic/mediation-international-relations>.
6. Pagoaga Ruiz de la Illa A. International Dispute Settlement in Africa: Dispute Settlement and Conflict Resolution under the Organization of African Unity, the African Union, and African Traditional Practices: A Critical Assessment / A. Pagoaga Ruiz de la Illa // Deusto Journal of Human Rights. – 2017. – № 3 (December). – pp. 57–92. DOI: 10.18543/aahdh-3-2006pp57-92.
7. United Nations General Assembly 1514 (XV) «The Declaration on the Granting of Independence to Colonial Countries and Peoples». 14 December 1960. [Electronic resource]. – Access mode: <https://www.sfu.ca/~palys/UN-Resolution%201514.pdf>.
8. United Nations General Assembly Resolution 34/37 «Question of Western Sahara». 21 November 1979. [Electronic resource]. – Access mode: <https://documents.un.org/doc/resolution/gen/nr0/376/64/pdf/nr037664.pdf>.
9. Zhomartkyzy M. The role of mediation in international conflict resolution / M. Zhomartkyzy // Law and Safety. – 2023. – № 3 (90). – pp. 169–178. DOI: 10.32631/pb.2023.3.14.
10. Богінська І.В. Медіація у «сірій зоні» / І.В. Богінська // Політичне життя. – 2022. – № 1. – С. 7–16.
11. Горло Н. В. Функціональні та концептуальні моделі політики ірредентизму / Н.В. Горло. Дис. на здобуття наук. ступ. д-ра політ. наук; спеціальність 23.00.02 – політичні інститути та процеси. – Запоріжжя, 2019. – 421 с.
12. Кулаковський П. М. Позиція європейських країн Західного Середземномор'я щодо статусу Західної Сахари / П. М. Кулаковський // Філософія та політологія в контексті сучасної культури. – 2023. – Т. 15. № 1. – С. 138–148. DOI: 10.15421/352316.

13. *Мацієвський Ю.* Етнічний конфлікт – вивчений феномен? / *Ю.Мацієвський* // Політичний менеджмент. – 2006. – № 4. – С. 108–123.
14. *Поспелов А. С.* Західносахарська політика Іспанії та протидія їй з боку озброєних структур населення Західної Сахари (1881 – 1976 pp.) / *А.С. Поспелов* // Полігон. Військово-історичний збірник. – 2009. – Випуск 2. – С. 43–52.
15. *Слюсар В.* Історична пам'ять як чинник медіації для розв'язання іредентичних конфліктів в світі / *В.Слюсар, О.Мосієнко, М.Слюсар* // *Society and Security*. – 2024. – №1(2). – С. 59–63. DOI: 10.26642/sas-2024-1(2)-59-63.
16. *Слюсар В. М.* Насилля: соціально-філософська природа / *В.М. Слюсар*. – Житомир: Вид-во Євенок О. О., 2017. – 450 с.

References:

1. Ashford, D. E. (1962), «The Irredentist Appeal in Morocco and Mauritania», *Political Research Quarterly*, No. 15 (4), pp. 641–651, doi: 10.1177/106591296201500405.
2. Bagatsky, E. V. (2012), «Conflict in the Western Sahara from the point of view of international humanitarian law», *Aktualni problemy polityky*, No. 46, pp. 174–178.
3. Drury, M. (2022), «Anticolonial irredentism: the Moroccan liberation army and decolonisation in the Sahara», *The Journal of North African Studies*, No. 29(2), pp. 228–254, doi: 10.1080/13629387.2022.2056449.
4. Ibrahim, A. A. (1988), «The Western Sahara conflict: A study in third party mediation», *Cambridge Review of International Affairs*, No. 2:1, pp. 27–34.
5. Mediation (international relations), [Online], available at: <https://www.britannica.com/topic/mediation-international-relations>
6. Pagoaga Ruiz de la Illa, A. (2017), «International Dispute Settlement in Africa: Dispute Settlement and Conflict Resolution under the Organization of African Unity, the African Union, and African Traditional Practices: A Critical Assessment», *Deusto Journal of Human Rights*, No. 3, pp. 57–92, doi: 10.18543/aahdh-3-2006pp57-92.
7. United Nations General Assembly 1514 (XV), «The Declaration on the Granting of Independence to Colonial Countries and Peoples», 14 December 1960, [Online], available at: <https://www.sfu.ca/~palys/UN-Resolution%201514.pdf>
8. United Nations General Assembly Resolution 34/37, «Question of Western Sahara», 21 November 1979, [Online], available at: <https://documents.un.org/doc/resolution/gen/nr0/376/64/pdf/nr037664.pdf>
9. Zhomartkyzy, M. (2023), «The role of mediation in international conflict resolution», *Law and Safety*, No. 3 (90), pp. 169–178, doi: 10.32631/pb.2023.3.14.
10. Bohinska, I. V. (2022), «Mediatsiia u "sirii zoni"», *Politychne zhyttia*, No. 1, pp. 7–16.
11. Horlo, N. V. (2019), «Funktsionalni ta kontseptualni modeli polityky irendentyzmu», *Dys. na zdobuttia nauk. stup. d-ra polit. nauk., Zaporizhzhia*, 421 p.
12. Kulakovskiy, P. M. (2023), «Pozytsiia yevropeiskykh krain Zakhidnoho Seredzemnomor'ia shchodo statusu Zakhidnoi Sakhary», *Filosofia ta politolohiia v konteksti suchasnoi kultury*, No. 15 (1), pp. 138–148, doi: 10.15421/352316.
13. Matsiievskiy, Yu. (2006), «Etnichniy konflikt – vyvcheniy fenomen?», *Politychniy menedzhment*, No. 4, pp. 108–123.
14. Pospelov, A. S. (2009), «Zakhidnosakharska polityka Ispanii ta protydiia yii z boku ozbroienykh struktur naseleennia Zakhidnoi Sakhary (1881 – 1976 rr.)», *Polihon. Viiskovo-istorychnyi zbirnyk*, No. 2, pp. 43–52.
15. Sliusar, V., Mosiienko, O., Sliusar M. (2024), «Istorychna pamiat yak chynnyk mediatsii dlia rozv'iazannia irendentychnykh konfliktiv v sviti», *Society and Security*, No. 1(2), pp. 59–63, doi: 10.26642/sas-2024-1(2)-59-63
16. Sliusar, V. M. (2017), «Nasyllia: sotsialno-filosofska pryroda», *Zhytomyr: Vyd-vo Yevenok O. O.*

Slyusar V., Kutashev I., Slyusar M., Volkova K.

The Potential of Mediation in the Arab World's Irredentist Conflicts (on the Example of the Western Sahara War)

Abstract. The article examines the potential of mediation in resolving irredentist conflicts on the example of the war in Western Sahara, analysing key aspects of the conflict, including the role of international organisations such as the UN and the Organisation of African Unity in negotiations between the parties. The article also reveals the peculiarities of mediation in the context of Morocco's post-colonial territorial claims to Western Sahara and the involvement of other states, such as Spain, France, Algeria and the United States, in the region. The authors note the difficulties arising in the mediation process due to the parties' different approaches to conflict resolution. The authors analyse the role of historical memory and ethnic identity in shaping Morocco's irredentist claims, as well as the factor of religious and cultural differences that complicate negotiations. The relationship between domestic interests and geopolitical influences on the negotiation process is explored. The authors highlight the problems of the legal status of Western Sahara in international law, which complicates the achievement of a compromise between the parties. The role of referendums as a tool for conflict resolution and their limitations in this particular case are also revealed. The article concludes that it is necessary to involve neutral states as mediators and that it is important to adhere to the principle of voluntariness in negotiations.

Keywords: mediation; Arab world; irredentism; conflict; historical memory; negotiations; international law; right to self-determination.

Стаття надійшла до редакції 10.07.2024.